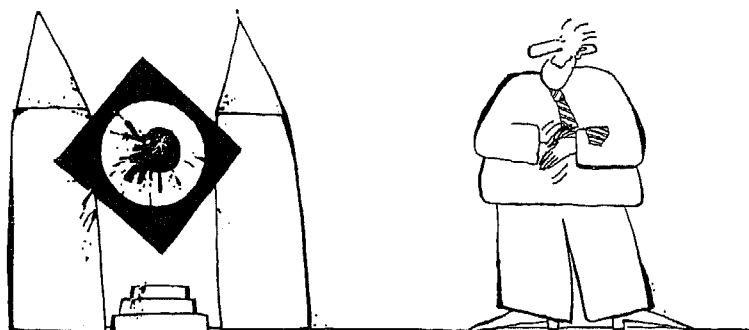
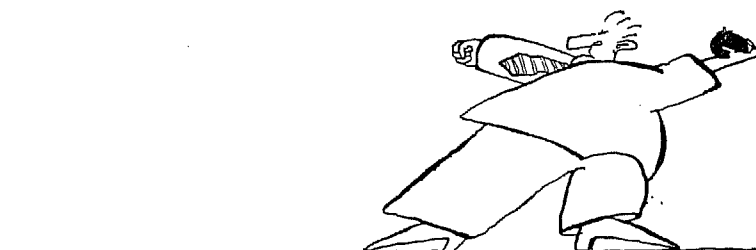

STEM TEGEN

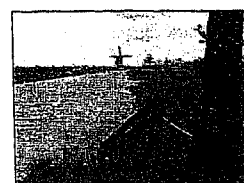
STEM SP

**VERKIEZINGSPROGRAMMA
SOCIALISTISCHE PARTIJ**

Voorwoord 2
Inleiding 2

Werk 4
Inkomen 6

Milieu 7

Zorg 9

Wonen 10

Onderwijs 11
Veiligheid 12
Migranten 13
Defensie 14
Financiën 14
Internationale
samenwerking 15
Demokratie 16
Samenvatting 16

Programma's zijn als de kleren van de keizer

Jan Marijnissen

Verkiezingsprogramma's zijn als de kleren van de keizer. De keizer pronkt ermee en het volk en de media putten zich uit in kreten van bewondering voor **zoveel** schoonheid. Hoewel

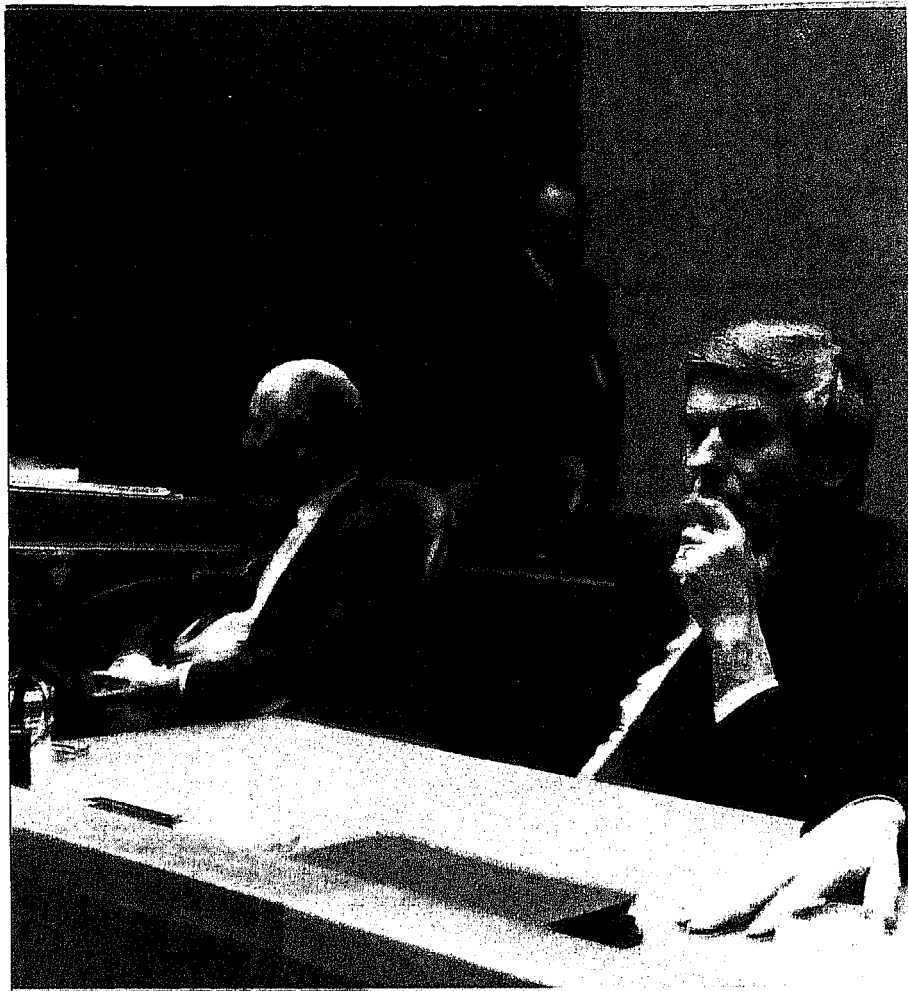
iedereen met eigen ogen kan zien dat de keizer niets aan heeft, blijft men zich herhalen en is er een interventie van een klein jongetje nodig om de zienden de ogen werkelijk te openen. 'Hij is naakt,' roept hij en iedereen ziet in **al** te naïef te zijn geweest.

Het maken van verkiezingsprogramma's behoort tot het typisch Nederlandse ritueel dat voorafgaat aan verkiezingen. Hoewel iedereen weet dat de gedane beloften na de verkiezingen meestal snel weer worden vergeten, wordt er steevast een grote betekenis aan gehecht. Waarschijnlijk is de achtergrond dat de meeste partijen niet afgerekend **willen** worden op wat er de voorafgaande **periode gedaan** hebben. Het doen van nieuwe beloften is dan de aangewezen weg.

Maar zelfs indien partijen zich oprecht zouden willen houden aan datgene wat ze de burger hebben beloofd, dan nog is een verkiezingsprogramma niet meer dan een intentie-verklaring. Immers, de omstandigheden kunnen zich dusdanig wijzigen dat eerdere uitspraken in een heel ander perspectief komen te staan.

Het stuk dat nu voor u ligt is niets **anders** dan een nadere kennismaking met het ideeëngoed van de SP. We laten zien hoe **wij** de hedendaagse ontwikkelingen zien en stellen onze eigen opvattingen daar tegenover. Het stuk is bedoeld als richtsnoer voor het handelen van de toekomstige Tweede-Kamerfractie van de SP en is een uitwerking van het in 1991 door het **Kongres** van de SP vastgestelde Handvest 2000 dat als ondertitel meekreeg: 'een maatschappij voor mensen'.

Jan Marijnissen,
kandidaat-kamerlid SP

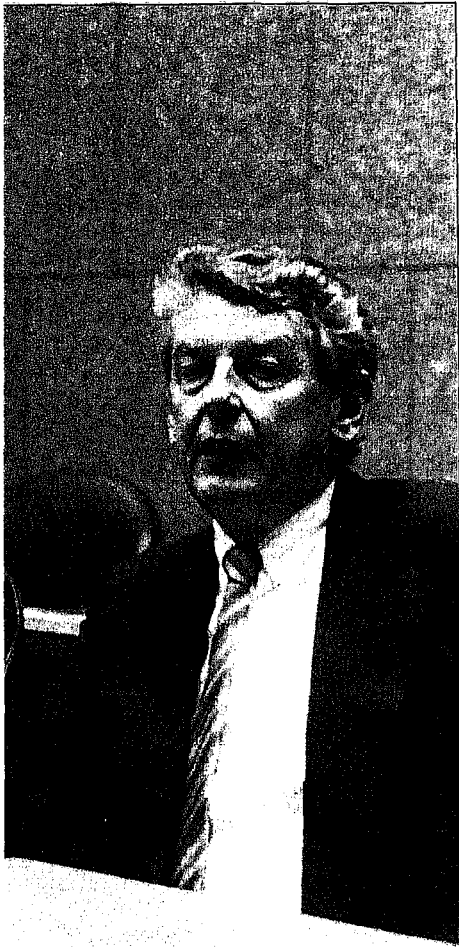
INLEIDING

Het is tijd voor een tegengeluid in het parlement

De krampachtige pogingen van de diverse partijen om naarmate de **verkiezingen** van 3 mei 1994 dichterbij komen het eigen gelijk te profileren, kunnen niet verhullen dat er in **politiek** Den Haag op **dit** moment vooral consensus bestaat als het gaat om de **wezenlijke** kwesties. Er bestaat algemene overeenstemming over de noodtaak van terugdringing van de rol van de overheid, over de drastische inkrimping van het sociale **zekerheidsstelsel** en over een grotere rol voor het vrije spel der **maatschappelijke** krachten, 'de markt'. Met de verkiezingen in zicht wordt naarstig gezocht naar mogelijk-

heden om de **minimale** programmatische verschillen uit te vergroten om zodoende stemmen weg te halen bij de ander. Maar van strijdpunten wil men **niks** horen en van principieel tegengestelde **maatschappijvisies** nog minder. De Nederlandse **politiek** is **consensuspolitiek** geworden. De SP heeft zich ten doel gesteld het andere geluid te **laten** horen zodat de saaiheid **van** de Haagse eenstemmigheid doorbroken wordt.

Voor alles lijkt politiek Den Haag erop uit haar eigen rol zo klein mogelijk te maken. Gebroederlijk heeft men het

idee van de maakbaarheid van de samenleving ten grave gedragen. De economie wordt gezien als een niet door mensenhand te beheersen natuurverschijnsel. En omdat de economie de kurk is waarop de samenleving drijft, vindt men sturing van de samenleving een illusie. De huidige algemene overeenstemming bij de politieke partijen over de onmacht van overheid en politiek om wezenlijke invloed uit te oefenen op de ontwikkelingen in de samenleving, is in de kern een kapitulatie. In plaats van met vereende krachten te proberen algemeen aanvaarde waarden als menselijke waardigheid, gelijkwaardigheid en solidariteit concreet gestalte te geven, trekt men zich terug en laat men zoveel mogelijk over aan de onzichtbare hand die de vrije-markt-economie leidt.

Technologisch staan we al met één been in de 21ste eeuw, maai sociaal gezien keren we door deze opstelling van de politiek in rap tempo terug naar de 19de eeuw. De individualisering, het idee van 'ieder voor zich' en het neo-liberalisme winnen met de dag verder terrein. Daardoor verdwijnt de samenhang uit de samenleving en worden we straks in de Verenigde Staten van Europa gekonfronteerd met toestanden die

we tot nu toe alleen kenden van de Verenigde Staten van Amerika: grote werkloosheid, grote tegenstellingen in de samenleving, afbraak van kollektieve voorzieningen, uitholling van de sociale zekerheid en groeiende kriminaliteit.

Het neo-liberalisme duikt niet op vanuit het niets. Bij het aantreden van Reagan en Thatcher in het begin van de jaren tachtig is het liberalisme onder invloed van mensen als Milton Friedman herontdekt: Nadat deze theorie eerst vaste grond onder de voeten kreeg in de Angelsaksische wereld kan zij zich nu in toenemende mate verheugen op een groeiende aanhang in de hele westerse wereld. Ook in Nederland lijken meer en meer politici geïmponeerd door de charmes van de vrije markt: haar ogenschijnlijk grote efficiëntie; haar helderheid en vrij zijn van morele waarden; haar snelheid; haar vermogen mensen tot het uiterste te dwingen. Alom wordt nu de terugtrekkende overheid en de daarmee gepaard gaande groeiende macht van 'de markt' gezien als panacee voor alle maatschappelijke problemen. Partijen lijken er een sport van te maken elkaar te overbieden in het bewijzen van hun aanhankelijkheid ten opzichte van dit 'nieuwe realisme'.

Overall in West-Europa treffen we gelijklopende uitgangspunten aan bij de heersende politieke partijen. Uitgangspunten die niet zelden gedeeld worden door de parlementaire oppositie: concentratie van de overheid op haar kerntaken; vermindering van de overheidsuitgaven op het gebied van de sociale zekerheid, onderwijs, gezondheidszorg en openbaar vervoer; vergroting van de economische activiteit door verlaging van (met name) de laagste lonen en verslechtering van de arbeidsvoorwaarden; belastingverlaging voor ondernemingen, vermogenden en mensen met hoge inkomens.

Tegelijkertijd sluiten de propagandisten van de vrije markt hun ogen voor de maatschappelijke kosten van het door hen gevoerde beleid. De relatie tussen de bezuinigingen op het onderwijs en de stijging van het aantal *drop-outs*, tussen verhoging van de tarieven van het openbaar vervoer en de toename van het autoverkeer, tussen ongebreidelde economische groei en milieuverontreiniging, tussen de groeiende maatschappelijke tegenstellingen en de toenemende kriminaliteit, die relaties zijn even duidelijk als miskend.

De stelling dat de gemeenschap altijd goedkoper uit is – ook op lange termijn – indien de taken in handen zijn van het partikuliere bedrijfsleven en dus voorwerp zijn van winstmaximalisatie,

is nooit bewezen. Integendeel. Toen kabinet en Tweede Kamer besloten de WAO te veranderen voor nieuwe gevallen en de vakbeweging zich daarop genoodzaakt zag het WAO-gat te repareren, bleken de totale kosten aan premies, volgens berekening van het **FNV**, minimaal een half miljard hoger te liggen dan onder de oude regeling.

Het past tevens in deze neo-liberale politiek om de slachtoffers van het economische systeem aan te wijzen als de schuldigen voor de algemene malaise. In neo-liberale ogen is de grootste fout van werklozen dat ze niet werken, van arbeidsongeschikten dat ze arbeidsongeschikt zijn, van jongeren dat ze jong zijn en van ouderen dat ze oud zijn.

Zoals gezegd: het neo-liberale denken overspoelt West-Europa en heeft ook in ons land de parlementaire partijen van links tot rechts ernstig geïnfecteerd. De politiek is er ziek van geworden, vrijwel arbeidsongeschikt. Want ondanks alle getroffen maatregelen verbetert de toestand van economie en samenleving niet. Integendeel. De werkloosheid stijgt onrustbarend, het aantal WAO'ers blijft onverminderd hoog, in de grote steden ontstaan wijken die alle kenmerken hebben van *getto's*, het gevoel van onveiligheid neemt hand over hand toe en het milieu zal morgen weer smeriger zijn dan vandaag.

Daarom is het tijd voor een tegengeluid in het parlement. Het geluid van een politieke partij die weigert de economie als natuurverschijnsel en daarmee de maakbaarheid van de samenleving als een illusie te beschouwen. Naar de mening van de SP is de economie de optelsom van menselijke keuzes en handelingen. Dat is geen nieuwe stelling. Karl Marx en velen na hem wezen er al op dat de economie noch van god gegeven, noch een duivels gedrocht is, maar mensenwerk.

Het is tijd voor een politieke partij in het parlement die kiest voor socialisering in plaats van privatisering. Een partij die streeft naar socialisme in plaats van individualisme. Die zegt dat er behoefte bestaat aan een democratisch geleitmeerde, sterke, doortastende overheid in plaats van een alsmaar voor 'de markt' kapitulerende overheid.

Veel politici putten zich uit in beklag over de ineffektiviteit van de overheid en het ambtelijk apparaat in het bijzonder. Merkwaardig. Want zijn het niet de politici die verantwoordelijk zijn voor het doen en laten van de ambtenaren?

WERK

De arbeidsmarkt bewijst hoe slecht 'de markt' werkt

Arbeid is de bron van alle rijkdom. Al beschouwen ondernemingen, onder invloed van de kapitalistische wetmatigheden van de economie, arbeid slechts als een kostenpost, het is aan & arbeid van miljoenen te danken dat er kapitaalgoederen en consumptiegoederen zijn. Alleen dankzij de inzet van velen is dienstverlening en overdracht van kennis mogelijk. Daarnaast heeft arbeid, het deelnemen in het maatschappelijk proces, nog een andere functie. Het stelt mensen in staat te werken aan hun zelfontplooiingen een bijdrage te leveren aan onze kollektieve rijkdom.

Het onvermogen en het gebrek aan geloofwaardigheid van de politiek en de overheid heeft ertoe geleid dat velen zich niets meer gelegen laten liggen aan het openbaar bestuur en zich met afgrijzen hebben afgewend van de politiek. Zij verkiezen voortaan thuis te blijven wanneer hun democratische plicht hen eigenlijk zou moeten bewegen tot een gang naar de stembus.

Natuurlijk wijzen velen terecht op het gebrekkige functioneren van de staat in al zijn geledingen. Maar in plaats van te kiezen voor een vermindering van de rol van de overheid moet gekozen worden voor een veel beter op haar maatschappelijke taken toegesneden overheid, die dicht bij de mensen, dicht bij de problemen en midden in de samenleving staat. Een overheid die voldoende invloed heeft, of anders neemt, om de groeiende maatschappelijke problemen effectief aan te pakken. Een overheid die zich democratisch gelegeitmeerd weet en er niet voor schroomt de particuliere ondernemingen in hun vrijheid te beperken om de vrijheid van de bevolking (bijvoorbeeld om te werken) beter te kunnen garanderen.

In de VS heeft de neo-liberale politiek tot gevolg gehad dat het beginsel van *one man, one vote* steeds meer plaats heeft moeten maken voor de realiteit van *one dollar, one vote*. Bij de presentatie van de verkiezingsprogramma's van CDA, PvdA, VVD en D66 hebben betrokkenen weersproken dat hun voorstellen zullen leiden tot Amerikaanse toestanden. Maar een onderbouwing voor deze als geruststelling bedoelde woorden ontbreekt; en die moet ook wel ontbreken, want er bestaat geen principieel verschil tussen het denken van deze partijen en de economische theorie die bekend is geworden onder de naam *Reaganomics*.

In plaats van dat de overheid meer aan 'de markt' overlaat, bepleit de SP dat de ondernemingsmarkt teruggedrongen wordt op al die terreinen waar een democratische overheid beter werk kan leveren. Beter moet dan vooral verstaan worden als: meer rekening houdend met het algemeen belang, de rechten van het individu en het gezamenlijk belang op de lange termijn.

Zoveel mogelijk moeten zaken van maatschappelijk belang onder democratische controle komen, respectievelijk blijven. Om te voorkomen dat de tegenstellingen in de samenleving verder toenemen; om

te voorkomen dat solidariteit een ouderwets begrip wordt; om te voorkomen dat de samenleving ontwricht raakt en voor velen de uitzichtloosheid de boventoon gaat voeren.

Ieder mens is in laatste instantie zelf verantwoordelijk voor zijn leven en geluk. Maar dat ontslaat de overheid niet van de plicht ervoor te zorgen dat iedereen dat geluk met maximale kans op succes kan najagen. De vrije markt werkt echter alleen met prijzen, niet met morele waarden. Voor ethische vragen kan je niet terecht op Beursplein 5. Menselijke waardigheid, gelijkwaardigheid en solidariteit zijn begrippen die in de kapitalistische economie gelijk staan aan vloeken in de kerk. Toch is het aan de hand van deze waarden dat de SP de kwaliteit van de samenleving toetst.

Voor iedereen die wil protesteren tegen de Haagse consensus over de koers van het schip van staat, voor iedereen die wil protesteren tegen de uitlevering aan de wijde markt, voor iedereen die niet langer kan instemmen met de uitholling van waarden die het resultaat zijn van 2000 jaar Europese geschiedenis, voor iedereen die wil strijden voor zaken als menselijke waardigheid, gelijkwaardigheid en solidariteit, is er nu een alternatief. Zij kunnen hun tegengeluid laten horen door SP te stemmen.

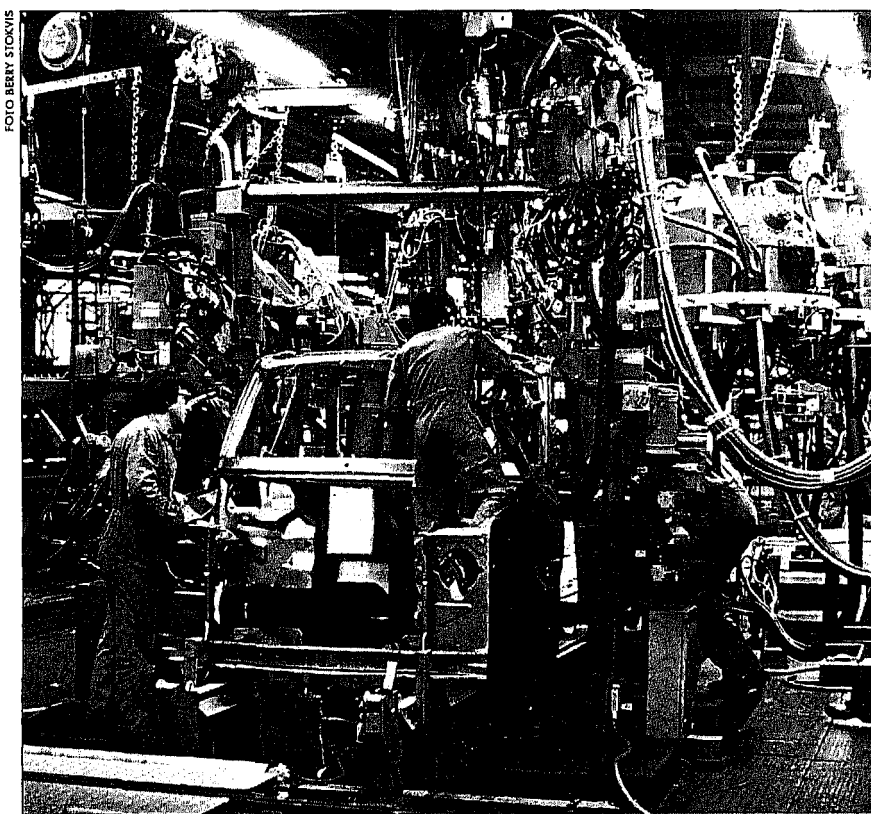

FOTO BERRY STOKVIS

Op dit moment worden de belangrijke economische sectoren geregeerd door de wetten van de vrije markt en hebben bankiers en ondernemers – en niet de regering, het parlement of de bevolking – een beslissende invloed. Er wordt zelfs steeds meer bedrijvigheid overgedragen aan de particuliere sector, gepri vatiseerd. Zelfs zaken die gerekend kunnen worden onder de categorie basisvoorzieningen: de NS, de PTT, het ijkwezen, het streekvervoer. Daarmee wordt de zeggenschap van de samenleving over het economische reilen en zeilen, en daarmee over de produktie en verdeling van de welvaart, kleiner in plaats van groter. De economische macht koncentreert zich in handen van niet-democratisch gekozen elites die op geen enkele wijze op hun handelen kunnen worden aangesproken. Tegelijkertijd is er een opeenhoping van inkom en en vermogen gaande.

Juist een omgekeerde ontwikkeling moet worden bevorderd. De chaos van 'de markt' moet worden beperkt en vervangen door een verstandige planning op hoofdlijnen. Alleen zo kan het be grip 'recht op werk' weer inhoud krij gen en kan onnodige kapitaalvernieti ging tot een minimum beperkt worden.

De bijdrage van ondernemingen aan de kosten van de samenleving moet wor den verhoogd. In de achterliggende pe riode van economische hoogkonjunk tuur hebben zij een ongekend grote winststijging kunnen realiseren, mede als gevolg van een dalende vennoot schapsbelasting.

In het Haagse jargon wordt voortdurend gesproken over 'het creëren van werk'. Hierbij wordt de suggestie gewekt dat werken een doel op zichzelf is. Naar de mening van de SP leven wij echter niet om te werken, maar werken we om te leven. In de kern is het werkloos hedsprobleem een organisatorisch pro bleem. De vraag waar het om gaat is: hoe organiseren we onze economie dusdanig dat iedereen een bijdrage kan leveren aan de kollektieve rijkdom die deels gaat naar particuliere konsumptie en voor het resterende deel aangewend kan worden voor instandhouding van de noodzakelijke kollektieve voorzie ningen. Nu blijven er enerzijds veel ta ken liggen en zitten er anderzijds ruim 1,5 miljoen mensen thuis met een uitke ring. Als er één markt is waarop dage lijks bewezen wordt hoe slecht het marktmechanisme eigenlijk werkt, is het wel de arbeidsmarkt.

De hoofdstroom in de politiek is nu om 'mensen aan werk te helpen' door de beloning voor het werk te verlagen en de kwaliteit van het werk verder te verminderen (flexi bilisering, langere werktijden, ver mindering van de ontslagbescher ming..). Summum van deze aanpak is de creatie van de banenpools. Mensen die langere tijd werkloos zijn, mogen in die pools voor een grijpstuiver extra normaal werk ver richten. De SP is daar tegen. Het is van tweeën één: of het gaat om zin nig, nuttig werk en dan moeten die mensen normaal betaald worden, of het gaat om onzinnig, overbodig werk en dan mag niemand daartoe verplicht worden. Als er doorge gaan wordt op deze weg, wordt de ongelijkheid geïnstitutionaliseerd en ontstaat er op termijn een kaste van mensen die tegen slechte voor waarden werk moeten doen dat al gemeen als minderwaardig aange merkt wordt.

Makro-economisch is het onzinnig zo velen zo lang aan de kant te laten. Im mers, tegenover de uitkering staat nu geen enkele prestatie. Indien de men sen volledig loon zouden krijgen, zou den zij ook volledig inzetbaar kunnen worden. Met die kanttekening dat voor mensen in de WAO geldt dat zij aangepast werk onder aangepaste omstandig heden moeten krijgen.

Aangenomen dat we te veel handen hebben voor het beschikbare werk, ligt de oplossing voor de hand: arbeidstijd verkorting. De SP is verheugd over de hernieuwde discussie hierover en hoopt dat de inzet van de FNV, een vier daagse werkweek, tot resultaat zal lei den.

De meest in het oog springende para dox in de hedendaagse samenleving is dat we enerzijds worden gekonfron teerd met een groeiende werkloosheid en anderzijds vele handen te kort ko men om het noodzakelijke werk te doen: in de zorg, het onderwijs, het on derhoud, het toezicht.

Om hieraan daadwerkelijk iets te doen moet de overheid voorkomen dat de winsten, die dankzij de inspanningen van velen tot stand zijn gekomen, weg lekken naar privé-inkomens. Pas dan kan het maatschappelijk relevante werk worden verricht dat nu blijft liggen om dat het voor 'de markt' economisch niet interessant is.

Onder verwijzing naar de vermeend slechte concurrentiepositie van ons

land worden momenteel vele verslech teringen voor de werkende klasse door gevoerd. Op het gebied van de arbeids voorwaarden moeten vele moeizaam bevochten rechten ingeruild worden voor nieuwe plichten. Toch blijkt de concurrentiepositie van onze economie lang niet zo dramatisch slecht te zijn als het kabinet en de werkgevers ons wil len doen geloven. Als de hoogte van de lonen wordt afgezet tegen de arbeids produktiviteit, behoort Nederland tot de goedkopere industrielanden. Stellen we Duitsland op 100 dan komt Nederland uit op 76. Landen als Denemarken, Frankrijk, Zweden, Italië, Japan en zelfs Portugal zijn allemaal duurder. (Bron: *Instituut der deutschen Wirtschaft*). Ver wonderlijk is dit niet, aangezien de loonstijging in Nederland de laatste tien jaar ver is achtergebleven bij de gemid delde loonstijging in de rest van Euro pa.

Omdat de druk op de werkgelegenheid als gevolg van de verdere *globalisering* van de arbeid zal toenemen, zullen werkgevers de komende jaren proberen nog meer verslechteringen door te voe ren. Een concurrentie met de lage lonen landen op het punt van de lonen en de arbeidsvoorwaarden is echter zin loos. De Nederlandse industrie en dienstverlening zullen zich meer en meer moeten richten op datgene waarin zij sterk zijn en daarbij maximaal ge bruik moeten maken van hun technolo gische voorsprong, *infrastructuur*, lig ging en hoge arbeidsproductiviteit.

De SP is van mening dat de arbeidsbe middeling een taak is van de overheid en niet moet worden overgelaten aan commerciële uitzendburo's. Zij zijn eigenlijk niets anders dan gelegaliseerde koppelbazen.

De algemeen verbindend verklaring van CAO's mag niet worden afgeschaft. Gebeurt dat wel dan zal dat leiden tot een concurrentieslag waarbij de werk nemers de tol betalen.

Illegale arbeid, zoals reeds vele malen gekonstateerd in de konfektie en de tuinbouw, moet met wortel en al wor den uitgeroeid. Tot nu toe treedt de overheid daartegen veel te laks op. De aanpak moet zich vooral richten op de bron: de opdrachtgevers en de illegale werkgevers.

De exploitatie van bodemschatten be hoort te worden genationaliseerd. Nu worden oliemaatschappijen slapend rijk, lurkend aan de Nederlandse gas pijp.

Het gaat niet aan dat een Shell-baas honderd maal meer verdient dan een pompbediende

In onze ingewikkelde samenleving zijn alle burgers van elkaar afhankelijk. Daarom is er alle reden om enerzijds de producenten-werkers een fatsoenlijk inkomen te geven en anderzijds de overblijvende opbrengst van al het werken zoveel mogelijk aan iedereen ten goede te laten komen. Het tegendeel is nu het geval. Aan de ene kant zien we een groeiende armoede en aan de andere kant een groeiende rijkdom. Het is een verwerpelijke situatie dat momenteel een-derde van het totale Nederlandse privévermogen in handen is van slechts twee procent van de bevolking. Die kleine elite, waaronder pakweg 80.000 miljonairs, bezit een totaal vermogen van 270 miljard gulden. Jaarlijks stijgt het aantal miljonairs met tien procent en dat terwijl de mensen met de laagste inkomens

erop achteruit gaan en de overheid zich gedwongen ziet miljarden en miljarden te bezuinigen op hoogst noodzakelijke voorzieningen.

De vermogens- en inkomensverschillen moeten fors worden verminderd. De SP pleit voor een maximum-inkomen dat het drievoudige van het minimum niet te boven gaat. De huidige situatie waarin een lid van de Raad van Bestuur van Shell 2,4 miljoen gulden ontvangt terwijl de pompbediende het met het honderdste part daarvan moet doen, is volstrekt absurd.

Het tarief in de hoogste schijf van de inkomstenbelasting moet omhoog en de grens voor de hoogste schijf moet omlaag. Zolang de scheefgroei in vermogensvorming niet teniet is gedaan, is afschaffing van de vermogensbelasting financieel uiterst onverstandig en mo-

reel verwerpelijk. In het algemeen moet er een opwaardering komen van het niet gekwalificeerde werk in productie en dienstverlening. De lonen zijn nu structureel te laag en hebben daarom geen aantrekkingskracht op mensen. Vies, zwaar en gevaarlijk werk moet niet laag, maar juist hoog beloond worden. De SP is tegen afschaffing of verlaging van het minimumloon.

Er dient een grootscheeps offensief te komen tegen de belastingfraude door ondernemingen en groot-verdieners. Schattingen duiden erop dat om en nabij 27 miljard gulden op jaarbasis verdonkeremaand wordt en onthouden aan de schatkist. Sprekend over fraudebestrijding zou de SP hieraan prioriteit willen geven boven de kloppacht op mensen die moeten leven van een minimum-uitkering. Deze laatste groep mensen moet zich steeds vaker allerlei verdachtmakingen laten welgevalen, terwijl de grote vissen alsmaar de mazen van het net weten te vinden.

Wie door omstandigheden niet kan werken heeft recht op een goede en gegarandeerde sociale zekerheid. De manier waarop er de laatste jaren is omgesprongen met uitkeringsgerechtigden is een aanfluiting. Nieuwe voorstellen zoals gedaan door de commissies Buurmeijer en Van der Zwan zijn slechts pogingen om het stelsel van sociale zekerheid onderuit te halen en te vervangen door een ministelsel, beheerst door de gedachte dat wie niet werkt, ook niet zal eten. In plaats van in te gaan op de oorzaken van het grote beroep dat gedaan wordt op de sociale zekerheid, worden de slachtoffers beschuldigd. 'Zij' zouden; aldus de heersende opvatting, moeten worden geprikkeld door hen minder rechten toe te kennen en de uitkeringen te verlagen.

Natuurlijk is een stelsel van eerlijke en rechtvaardige sociale zekerheid op termijn slechts te handhaven indien het beroep op de sociale zekerheid beperkt blijft. Een van de in het oog springende tegenstellingen in de huidige samenleving is dat degenen, die nog wel werk hebben steeds harder moeten werken en daardoor niet zelden in de WAO terecht komen en aan de andere kant steeds meer mensen veroordeeld worden tot gedwongen niets-doen. De redding van de sociale zekerheid is dan ook gelegen in het verdelen van het werk over alle beschikbare mensen.

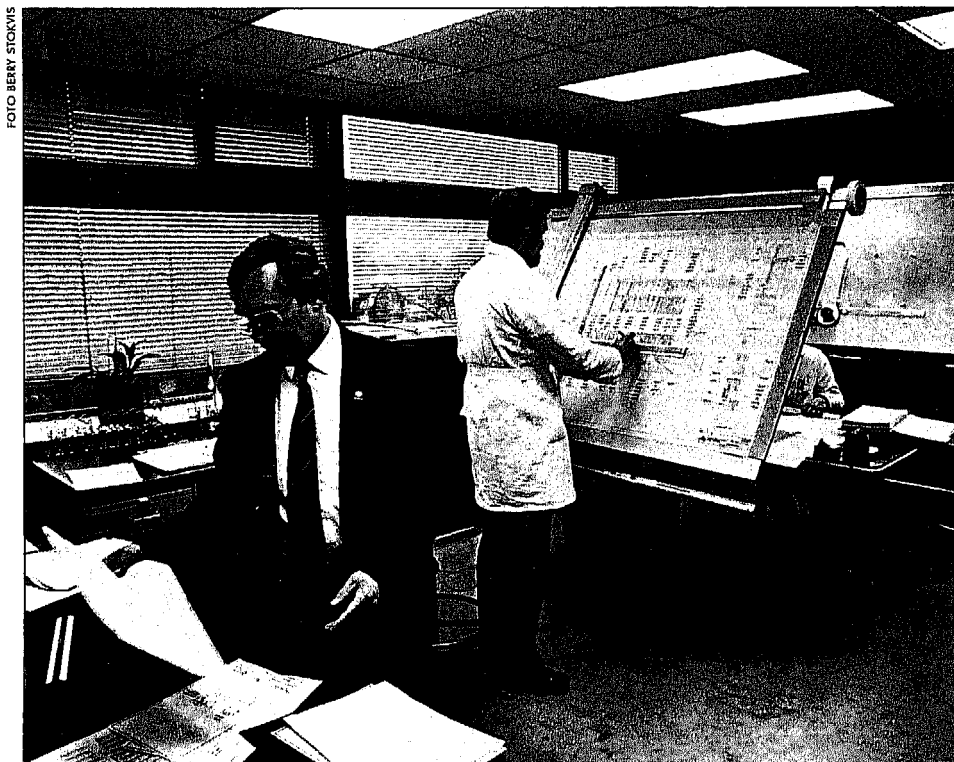
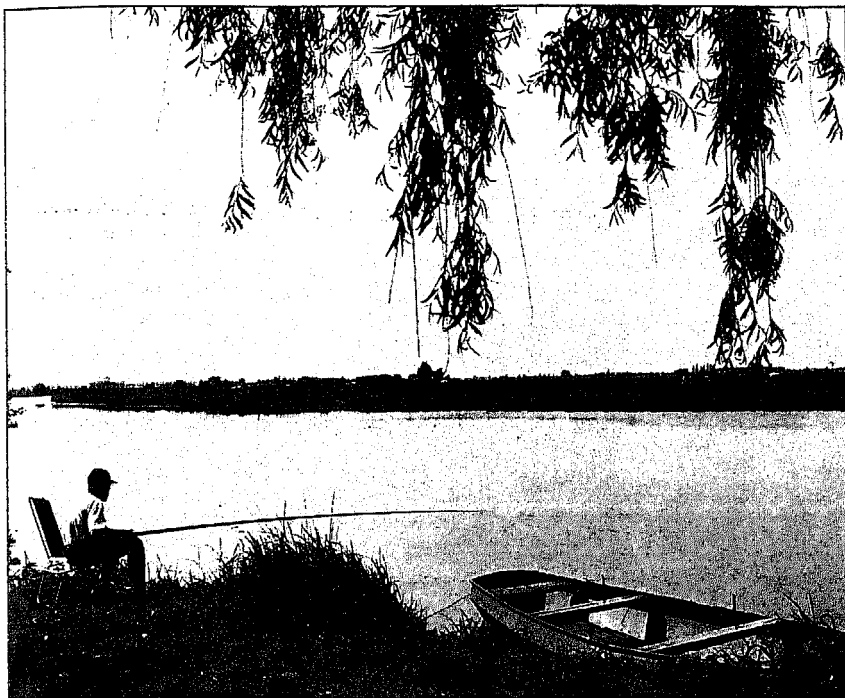

FOTO BERRY STOKVIS

MILIEU

Konsumenten produceren geen | - | ouden het over

Een schoon **milieu** is een **voorwaarde** & voor een menswaardig bestaan. Zorg voor het **milieu** is een investering in de toekomst en dient de hoogste prioriteit te hebben. Daarbij dient de overheid op te treden **als** hoedster van het algemene en het lange-termijnbelang. Ondernemers zijn immers **alleen geïnteresseerd** in hun eigen, **korte-termijnbelang**. Voor hen is milieuzorg op **de** eerste plaats een kostenpost, geen investering in een leefbare toekomst.

AFVAL

Ondernemers moeten verantwoordelijk gemaakt worden voor hun producten tot en met de afvalfase. Nu wordt het product slechts gekoesterd door de producent zolang het winst oplevert. Op het moment dat een produkt geld gaat kosten, trekt de ondernemer zijn handen ervan af en moet de samenleving ervoor opdraaien. De reinigingsrechten die de burgers moeten betalen, rijzen de laatste jaren de pan uit, terwijl die burgers eigenlijk geen afval produceren maar slechts overhouden. Het bedrijfsleven levert slechts een minimale bijdrage aan het betalen van de kosten,

terwijl het juist de voortbrenger van het afvalprobleem is.

Grondstoffen, producten en procédés waarvan te verwachten valt dat zij ten opzichte van het maatschappelijk nut een onevenredig zware belasting voor het milieu opleveren, dienen verboden te worden. Kosten die gemaakt moeten worden om geproduceerd afval te verwijderen, dienen bij de ondernemingen gedeklaard te worden. Slechts zo wordt het voor ondernemers economisch interessant om minder verspillend en vervuilend te produceren. Nu is het zo dat het afval zelf al een bron van winstbejag is geworden. De kolonisatie van de Nederlandse afvalproblematiek door Amerikaanse vuil-multi's als **EFT** en **Waste Management** is een veeg teken dat we op de verkeerde weg zijn.

MILIEUKOSTEH

Te vaak wordt door de heersende politiek de schuld voor de groeiende milieuproblemen gelegd bij de burger, de konsument. Naar het oordeel van de SP ten onrechte. De burger heeft hoegenaamd geen invloed op de kwaliteit van de producten die op de markt verschijnen. Milieubewust inkopen is voor velen ook geen optie, omdat het voor een

leek ondoenlijk is uit te maken welk produkt milieubelastend is en welk niet. Het heeft er alle schijn van **dat** de **groot-scheepse** propaganda die de schuld van de milieuproblemen bij de burger legt, slechts tot doel heeft de burger extra geld uit de **zak** te Moppen: extra accijnzen, **reinigingsheffingen**, waterschapslasten, enzovoorts. Ook de pleitbezorger van een **ekotax** als wondermiddel tegen de vervuiling beginnen aan de verkeerde kant. Ook zij willen het gedrag van de burger veranderen, door de burger te laten **betalen**. Nuttiger is het dat de overheid haar werk doet en voor en namens de gemeenschap bepaalt wat wel kan en wat niet kan in verband met het milieu. Een **ekotax** moet pas overwogen worden wanneer andere middelen niet het gewenste resultaat opleveren.

Anders is het met de **diskussie** over het verschuiven van de belasting op arbeid naar belasting op grondstoffen en energie. Hoewel in beide gevallen uiteindelijk toch de konsument (en niet de vervuiler) betaalt, is deze optie zeker een experiment waard. Het zou producenten ertoe **kunnen** bewegen bij de keuze van hun grondstoffen meer rekening te houden met de **milieugevolgen**.

VERVUILING

Om de **milieukriminaliteit** tegen te gaan, zouden bedrijven verplicht moeten worden een **stoffenboekhouding** bij te houden zodat zij te allen tijde in staat **zijn** aan te geven wat er met de reststoffen is gebeurd. In zekere zin is dit een pleidooi voor een omkering van de bewijslast. Nu wordt de gemeenschap keer op keer **gekonfronteerd** met **vervuiling**, maar tast men vaak in het duister als het erom gaat de herkomst van de vervuiling vast te stellen.

Verder zal er een aanscherping moeten komen van de wetgeving, zodanig dat indien de vervuiler bekend is deze de **clans** niet kan ontspringen door mankementen in het recht.

Een door bedrijven bijgehouden **stoffenboekhouding** van verwerkte en geproduceerde stoffen, levert nog een ander voordeel op. Een preventief **effekt**. In samenspraak met het bedrijf kunnen saneringsplannen worden opgesteld, waarbij die plannen steeds op hun **effektiviteit** worden gecontroleerd. Voorwaarde is dan wel dat de boekhouding periodiek wordt gecontroleerd door milieucountants. Zo is het heel goed mogelijk vast te stellen of bedrijven wel of niet alles in het werk stellen om **ver-**

vuiling van bodem, water en lucht tegen te gaan.

De bevoegdheden van de arbeidsinspectie en andere instanties op het terrein van werk en milieu moeten worden uitgebreid, alsmede hun praktische mogelijkheden.

Export van chemisch afval naar het buitenland moet stoppen.

Verdere uitbreiding van grootschalige verbrandingscapaciteit moet worden tegengegaan, omdat daarmee nieuwe afvalstromen worden opgeroepen.

Gescheiden inzameling van afval is slechts effectief als eerst het maximale is gedaan aan het voorkómen ervan en als er garanties zijn voor daadwerkelijk hergebruik van het gescheiden afval. Nu betekent gescheiden inzameling vaak slechts verplaatsing van het afval.

De overheid dient duurzame energie en energiebesparing te bevorderen.

Kernenergie moet onder de huidige omstandigheden worden afgewezen, enerzijds vanwege de risico's voor werknemers en omgeving en anderzijds vanwege het niet opgeloste afvalprobleem.

De kerncentrales bij Borssele en Dodewaard kunnen dicht door inzet van extra aardgas.

VERKEER EN VERVOER

Om het autoverkeer te beperken moet het openbaar vervoer extra gesubsidieerd worden. Dat kan uit de algemene middelen, omdat openbaar vervoer een basisvoorziening is die aan iedereen het recht op vrij bewegen garandeert. Bovendien betaalt iedereen er op deze manier aan mee.

Privatisering van de NS bedreigt op termijn zowel de kwaliteit van het openbaar vervoer als de werkgelegenheid in deze sector. Privatisering van het stads- en streekvervoer heeft dezelfde negatieve consequenties en moet dus eveneens worden tegengegaan, zodat openbaar vervoer geen luxe-produkt wordt dat slechts mensen met genoeg geld zich kunnen permitteren.

Indien er een fijnmazig, comfortabel en snel openbaar-vervoernet gerealiseerd is, kan de motorrijtuigenbelasting worden afgeschaft. De inkomsten die daarvoor worden gederfd, kunnen worden gecompenseerd door verhoging van de brandstofkosten.

In plaats van het investeren van meer dan drie miljard gulden in een apart tracé voor de hoge-snelheidslijn kan beter gekozen worden voor een TGV over bestaand spoor. Dat scheelt de 'snelle' zakenman slechts

enkele minuten op zijn reis van Amsterdam naar Parijs en bespaart heel veel geld. Dat geld kan beter ingezet worden voor verbeteringen van de bestaande infrastructuur en de service aan de burger die gebruik maakt van het openbaar vervoer.

De **Betuwelijn** - ondergronds of bovengronds - is ongewenst. Eventuele extra benodigde **transportcapaciteit** kan op de waterwegen tussen de Randstad en het achterland worden gevonden.

RUIMTELIJKE ORDENING

Vergaande expansie van de haven van Rotterdam en Schiphol dient te worden voorkomen, omdat daarmee een onevenredig grote inbreuk wordt gedaan op de leefbaarheid van de betreffende gebieden. De grenzen van wat naar de menselijke maat gemeten acceptabel is, worden nu reeds overschreden.

In navolging van andere landen met problemen rond hun luchthavens moet er gezocht worden naar een nieuwe lokatie voor Schiphol, bijvoorbeeld voor de kust van de Noordzee.

Steeds vaker besluit de overheid aan grote gebieden één enkele hoofdbestemming te geven. Zo besloot de provincie Noord-Brabant de landbouw te concentreren in West-Brabant, de intensieve veehouderij in Oost-Brabant en de (vaak grootschalige) recreatie in Midden-Brabant. Het gevolg is dat er een concentratie van één enkele activiteit in een bepaald gebied ontstaat. Dat is een

ontwikkeling die geen rekening houdt met 'de menselijke maat' en ook onvoldoende rekening houdt met de veerkracht van de natuur. Integratie van activiteiten - wonen, werken en recreëren - is beter. Het leidt tot minder behoefte aan verplaatsingen en is de beste **garantie** voor een leefbare omgeving voor iedereen.

LANDBOUW

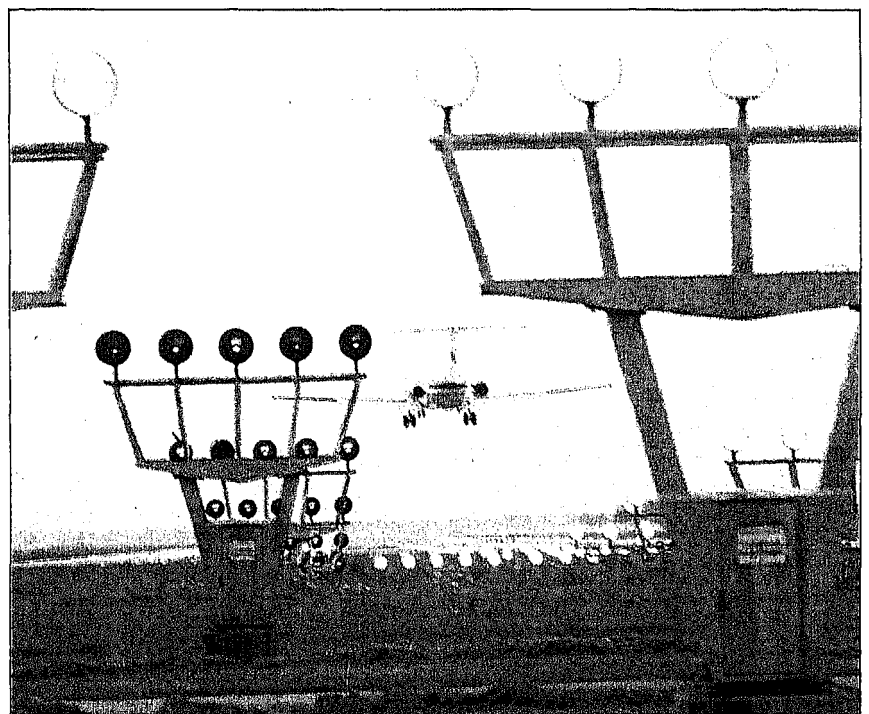
Juist de **intensivering** van en vooral de specialisering in de landbouw vormen de belangrijkste oorzaken voor de verstoring van de aloude harmonie tussen natuur en boerenbedrijf. Natuurwetten hebben het onderspit moeten delven tegen economische **wetten**.

In de akker- en tuinbouw moet het gebruik van **bestrijdingsmiddelen** verder aan banden worden gelegd.

De veestapel moet worden ingekrompen teneinde de ammoniakuitstoot en het mestoverschot te beperken. Inmiddels is vast komen staan dat technische voorzieningen en convenanten waarin partijen hun goede bedoelingen uitspreken, onvoldoende soelaas bieden. Sanering is onvermijdelijk. Aan de gedupeerden moet een fatsoenlijke **saneeringspremie** worden gegeven.

De bio-industrie moet worden teruggedrongen.

Het doen van proeven met dieren moet aan banden worden gelegd en kan alleen worden toegestaan wanneer het plaatsvindt onder strenge controle en er sprake is van een belangrijk maatschappelijk nut. De bont-industrie moet worden verboden, de jacht als 'sport en spel' eveneens.

ZORG

Recht op zorg voor iedereen een kwestie van solidariteit

Op het terrein van de gezondheidszorg vindt, evenals op andere terreinen van onze samenleving, een steeds verdergaande tweedeling plaats tussen mensen met veel geld en de rest van de **bevolking**. Tegenover sluiting van ziekenhuizen en bejaardenoorden staat een groei van de privé-zorg voor de mensen die het **zich** kunnen veroorloven. Terwijl de wachttijden voor gewone patiënten langer worden (door de commissie-Van der Zwan **zelfs** als beleidsinstrument gepropageerd), **kunnen** mensen met geld **stante** pede terecht voor al hun medische wensen. Terwijl **kleine** ziekenhuizen, dienstig aan velen, de poorten moeten sluiten, schieten de **beauty-farms** voor de **bappy few** als paddestoelen uit de grond.

Eenzijds wordt het recht op adequate gezondheidszorg voor iedereen steeds verder uitgehouden. Anderzijds neemt de **invloed** van de commercie op de zorg steeds verder toe en daarmee de tweedeling. **Wanneer** deze 'Amerikanisering' van de gezondheidszorg, die past in de **neo-liberale** visie, verder doorzet, zal dat rampzalige gevolgen hebben voor miljoenen mensen.

De SP bepleit een ontwikkeling waarbij de invloed van 'de markt' wordt teruggedrongen. Er moet een nationaal zorgstelsel komen waarin voor iedereen in gelijke mate zorg beschikbaar is. Dat is de beste garantie om een adequate zorg te realiseren voor iedereen, wanneer daar behoefte aan is.

Preventie dient in het algemeen een veel centralere rol te krijgen, zeker in de gezondheidszorg. Voorkomen is niet alleen beter dan genezen, het is op termijn ook goedkoper. Dat betekent dat er meer dan voorheen gekeken zal moeten worden naar zaken die de gezondheid van mensen nadelig beïnvloeden, op het werk, in de woonsituatie en in het verkeer.

Uit een recent rapport van het RIVM blijkt dat mensen in de oude, arme wij-

ken van de grote steden gemiddeld vijf jaar eerder sterven dan de mensen in de welgestelder wijken. De periode waarin zij leven gezond van lijf en leden is gemiddeld elf jaar korter. Deze alarmerende resultaten brachten de Haagse politieke tongen nauwelijks in beroering. Dit terwijl het rapport duidelijk aangeeft dat er een **direct**, aantoonbaar verband bestaat tussen enerzijds opleidingsnivo, kwaliteit en beloning van **laag**gewaardeerd werk, werkloosheid, slechte huisvesting, en anderzijds de slechtere gezondheid. Een sterker pleidooi voor meer aandacht voor preventie is niet denkbaar.

Naast deze primaire preventie kan ook worden gedacht aan meer periodieke gezondheidsonderzoeken, waaraan mensen op vrijwillige basis kunnen meedoen. Het idee daarachter is dat het vroegtijdig onderkennen van ziekten soms veel leed kan besparen. Voorbeelden als het baarmoederhalskanker- en het borstkankeronderzoek bewijzen dat.

Een centrale registratie van Machten en ziekten - eventueel gevoegd bij de resultaten van de bovengenoemde periodieke onderzoeken - stelt de wetenschap in staat een 'ziekten-atlas' van Nederland te maken. Zo kan een bijdrage worden geleverd aan het opsporen en wegnemen van de oorzaken van ziekten.

Recht op een **adequate** zorg voor iedereen is een kwestie van solidariteit. En aangezien de solidariteit tussen alle burgers het beste door de overheid georganiseerd kan worden, moet de **financiering** van de zorg komen uit de algemene middelen. Deze aanpak levert een grote besparing op omdat de bureaucratie die de verzekeringsmaatschappijen nu vormen, dan overbodig wordt.

De SP is geen voorstander van het heffen van eigen bijdragen. Deze bijdragen werken een tweedeling in de zorg im-

mers in de hand.

Alle werkers in de zorg horen te werken in loondienst, ook de apotheker en de specialist. De beloning dient losgekoppeld te zijn van het aantal verrichte handelingen.

De tendens om steeds meer zorg uit handen te nemen van gediplomeerden en over te laten aan andere (vooral goedkopere!) krachten, moet worden afgewezen.

Uitoefening van de geneeskunst moet voorbehouden blijven aan universitair geschoolde artsen.

Er moet een **radikale** opschoning van de momenteel goedgekeurde medicijnen komen. Er moet een einde worden gemaakt aan de geldverslindende wildgroei van medicijnen.

Rationeel en **terughoudend** voorschrijfgedrag van artsen moet worden bevorderd. **Reklame** voor medicijnen gericht op de artsen **alswel** op de gebruikers moet worden verboden. In de plaats **daarvan** moet er een systeem komen van **objectieve**, verantwoorde voorlichting.

Er zou een prijzenwet moeten komen die ervoor zorgt dat elk **medicijn** een vaste prijs krijgt. De **medicijn**prijzen moeten worden ver-

laagd naar gemiddeld Europees nivo.

Patiënten en consumenten moeten beschermd worden tegen alternatieve medicijnen en behandelwijzen waarvan de werkzaamheid en veiligheid niet is aangetoond.

Kleine ziekenhuizen met een streekfunctie moeten behouden blijven. Een verkleining van de vestigingsnorm voor praktijken van huisartsen van 2350 naar 2000 patiënten is wenselijk.

Bij het verstrekken van hulp en zorg moet het uitgangspunt zijn: zoveel mogelijk in de thuissituatie, zolang dat mogelijk en gewenst is. Daarom moet de thuiszorg meer Financiële armslag krijgen.

De zowel absoluut als relatief groeiende groep ouderen verdient meer aandacht. Behalve dat zij de laatste jaren zijn gekonfronteerd met een reële daling van hun inkomen met tien procent, moeten zij ook nog vaak de noodzakelijke zorg ontberen. De plannen om bejaardenhuizen te sluiten moeten van de baan. Door sluiting van deze huizen wordt ouderen een keuzemogelijkheid ontnomen.

Selektie op basis van niet-medische gronden, zoals diskriminatie op leeftijd bijvoorbeeld bij het borstkanker-onderzoek, moet worden verboden.

In de meeste gevallen is verslaving aan alcohol en drugs het resultaat van een combinatie van factoren: sociale problemen, gebrek aan vermogen om op verstandige wijze met risico's om te gaan en de aanwezigheid van de zaken waaraan men verslaafd kan raken. Gewenning en verslaving zijn de fysieke en psychische uitingsvormen van vluchtgedrag als gevolg van uitzichtloosheid, eenzaamheid en vervreemding. Het beste antwoord op deze problemen is een aanpak die de oorzaken wegneemt. Daarnaast ligt er een belangrijke taak voor de overheid en de opvoeders om vooral jonge mensen bekend te maken met de gevaren van alcohol en drugs.

Reklame voor alcohol en tabak moet worden verboden en de verkoop van drugs moet worden gebonden aan strengere regels. Gokactiviteiten die kunnen leiden tot verslaving, zoals het spelen op 'eenarmige bandieten' en instant-loterijen, moeten worden verboden.

Alles moet in het werk worden gesteld om mensen die aan verslaving ten prooi zijn gevallen een nieuw perspectief te bieden waardoor het lonend is mee te werken aan een afkickprogramma,

WONEN

Stop subsidiëring villabewoners door mensen in rijtjeshuizen

Ook op het terrein van de volkshuisvesting is sprake van een terugtrekkende overheid, zowel nationaal als lokaal. Het streven is erop gericht de volkshuisvesting, ook de sociale volkshuisvesting, vergaand te liberaliseren. Konkreet betekent dit: vrijgave van de huren, afbraak van objectsubsidies voor sociale woningbouw, inperking van de individuele huursubsidie en uiteindelijk het volledig overgeven van de sociale huisvesting aan 'de markt'. Daarmee zal ook de huisvesting ten prooi vallen aan het winstbejag van enkelen en komt het recht op fatsoenlijke huisvesting te vervallen.

Onmiddellijk resultaat daarvan is dat zowel de kwantitatieve als de kwalitatieve woningnood voor mensen met weinig geld groter wordt. Hierdoor zal de segregatie in de samenleving sterk toenemen.

Nu al stijgen de wachttijden voor een sociale woning schrikbarend. Her en

der ontwikkelen vakantiehuisparken zich tot permanente woongetto's voor mensen die geen gewoon huis kunnen krijgen. En de introductie van de slaapdoos geeft aan dat ook de bestuurders rekening houden met een snelle groei van het aantal dak- en thuislozen.

Naar de mening van de SP is het recht op een fatsoenlijk en betaalbaar dak boven het hoofd een onvervreemdbaar recht; een recht dat onder alle omstandigheden blijft gelden. De mate waarin de overheid zich bemoeit of niet bemoeit met de volkshuisvesting is bepalend voor de mate waarin alle mensen een beroep op dat recht kunnen doen. Daarom is het nodig dat de overheid garant blijft staan voor het verwerkelijken van dit onvervreemdbaar recht.

De huurprijzen moeten, via het tegengaan van speculatie alsmede ruimere objectsubsidies voor nieuwbouw, omlaag gebracht worden zodat ook nieuwbouwwoningen voor iedereen bereikbaar blijven. Via het stelsel van indivi-

dule huursubsidie moet voorkomen worden dat grote delen van de voorraad van de betere woningen onbereikbaar worden voor grote groepen mensen.

De 'flatteringsgrens' in de huursubsidie die een miljoen huurwoningen onbereikbaar heeft gemaakt voor woningzoekenden met een laag inkomen, is discriminerend en dient te verdwijnen.

De huurverhogingen van de afgelopen vier jaar - in totaal gaat het om plusminus 25 procent - moet ongedaan gemaakt worden voor zover de jaarlijkse gemiddelde stijging van de prijzen is overschreden. Huurverhogingen mogen ook in de toekomst het indexcijfer niet overtreffen.

De mogelijkheid hypotheekrente af te trekken voor de inkomstenbelasting moet aan een maximum gebonden worden. Een grens van 250.000 gulden is redelijk. Het moet onmogelijk gemaakt worden de hypotheekrente voor een tweede huis nog langer af te trekken. Het is onjuist de woonkosten van villabewoners te laten subsidiëren door mensen in een rijtjeshuis. Er moet paal en perk gesteld worden aan het ruimtebeslag door de vrije sektor.

Mede tengevolge van een falend huisvestingsbeleid is de sociale situatie in een groeiend aantal wijken van grote steden alarmerend. Hier vindt een opeenhoping van sociale problemen plaats: veel mensen met een laag inkomen, veel werkloosheid, veel mensen met een lage opleiding, een toenemende verpaupering, een slecht openbaar vervoer en gebrekkige voorzieningen. De oververtegenwoordiging in deze wijken van migranten leidt onder deze omstandigheden vaak tot spanningen. Juist in deze wijken is te zien waartoe de groeiende politieke belangstelling voor de Amerikaanse aanpak leidt. In steden als Rotterdam zien we onze eigen variant van de tegenstelling tussen het Financial District op Manhattan en de Brom ontstaan: naast de Kop van Zuid voor de nieuwe rijken zien we wijken als Feyenoord en Hillesluis waar de problemen voor de bewoners alleen maar groter worden.

De SP wenst zich niet bij deze 'gescheiden ontwikkeling' - zoals die ook bestond onder het apartheidsregime in Zuid-Afrika - neer te leggen. Alles moet eraan gedaan worden de huidige richting om te buigen in een richting waarbij de groeiende tegenstellingen juist worden verkleind.

ONDERWIJ

Goed onderwijs is een noodzakelijke investering in de toekomst

Zoals alle andere kollektieve voorzieningen ontsnapt ook het onderwijs niet aan de gevolgen van de neo-liberale aanpak. Kwaliteit en toegankelijkheid van het onderwijs worden niet langer gegarandeerd. Steeds vaker zijn er pleidooien te horen voor een meer elitair onderwijs. Ondanks het feit dat goed onderwijs voor iedereen even belangrijk is als het leren zwemmen in een waterrijk land, winnen de stemmen aan kracht die dat principe willen laten varen. Het nut van het onderwijs wordt in de visie van 'het nieuwe realisme' alleen nog maar afgemeten aan de mate waarin het de juiste mensen voor de industrie en de dienstverlening aflevert.

Maar onderwijs is meer dan het opleiden van jonge mensen voor 'de markt' met alle grilligheid die daarbij hoort. Natuurlijk dient onderwijs gericht te zijn op de overdracht van kennis, maar ook het bijbrengen van waardering en respect voor de medemensen, de cultuur, de wetenschap, vrijheid en vrede dient zijn plaats te hebben. Onderwijs dat de betekenis hiervan onderkent, vormt een

uiterst waardevolle investering in de toekomst.

Het is van groot belang dat alle niveaus van onderwijs gratis toegankelijk zijn. Eventuele selectie behoort plaats te vinden op basis van kwaliteiten. Schoolbijdragen en kollegegelden moeten worden afgeschaft. Boeken en andere leermiddelen dienen gratis ter beschikking gesteld te worden. De huidige studiefinanciering kan daardoor vervangen worden door een vergoeding voor de kosten van het levensonderhoud van de student(e).

Schaalvergroting die leidt tot het ontstaan van massale en onpersoonlijke 'leerfabrieken' is niet bevorderlijk voor de kwaliteit van het onderwijs. Met name in het basisonderwijs dienen klassen kleiner te worden in plaats van groter. Daarmee kan tevens voorkomen worden dat kinderen te snel uitvallen in het gewone onderwijs en terecht komen in het speciale onderwijs. Werkloze leerkrachten dienen zoveel mogelijk te worden ingezet om de kwaliteit van het onderwijs te vergroten. Zij dienen daarvoor normaal betaald te worden.

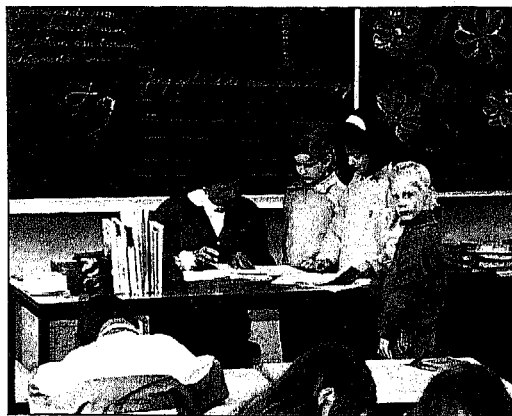
Onderwijsinstellingen moeten financieel onafhankelijk zijn van het bedrijfsleven.

Aan alle vormen van voortgezet onderwijs zou een stage-jaar gekoppeld kunnen worden, zodat de leerling maximaal wordt voorbereid op zijn of haar functioneren in de samenleving.

Professioneel taalonderwijs voor mensen die de Nederlandse taal onvoldoende machtig zijn moet gratis worden aangeboden. In ruil daarvoor is de overheid gerechtigd inspanning tot het leren van de taal te verlangen van de mensen die in Nederland hun toekomst willen opbouwen. De wachlijsten voor dit taalonderwijs moeten zo snel mogelijk worden weggewerkt.

Er moet zo snel mogelijk gestart worden met een cursus Nederlands op TV zodat iedereen in de gelegenheid is snel globaal kennis te maken met onze taal.

De arbeidsvoorwaarden van leerkrachten kunnen worden verbeterd door verhoging van de aanvangssalarissen en door een redelijk evenwicht aan te brengen tussen het aantal uren van actief lesgeven en het aantal uren dat nodig is om voor te bereiden en te studeren.

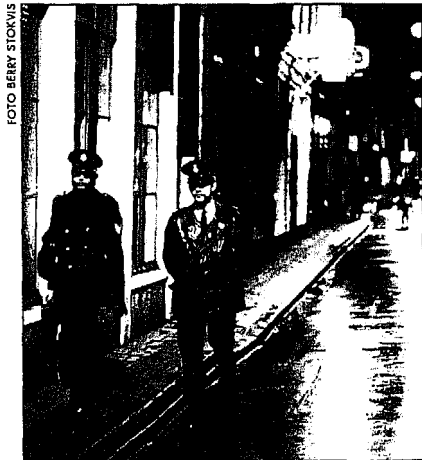
Individualisme heeft sociale controle verdacht gemaakt

In een maatschappij **waarin** het principe van 'ieder voor zich' de algemene standaard **lijkt** te zijn geworden, heeft de **kriminaliteit** vrij spel. Het gevoel van onveiligheid onder de mensen neemt toe. Uit de feiten **blijkt** dat **dit** gevoel van onveiligheid **alles** te maken heeft met de werkelijkheid.

Het bijbrengen van normen en waarden geschiedt primair in het dagelijks leven, in de omgang van mensen met elkaar. Maar omdat de heersende cultuur voorschrijft dat iedereen zich beter slechts met zichzelf kan bemoeien, wordt minder sociaal gedrag niet voldoende gekorrigeerd. De toename van het individualisme heeft sociale controle verdacht gemaakt. Velen hebben ontdekt dat 'tolerantie' ook een voordelige kant heeft. Het stelt je in staat om onder het mom van 'moet kunnen' niets te doen terwijl de omstandigheden daar wel om vragen.

Krimineel gedrag is vooral ook asociaal gedrag. Asociaal gedrag heeft vaak maatschappelijke oorzaken. Uitzichtloosheid in combinatie met de **verlokkingen** van snel rijk worden maakt **sommigen** krimineel. Niets te verliezen hebben, weekt mensen los van hun sociale verplichtingen. Mensen ontlenen hun identiteit aan hun maatschappelijke status. Wanneer die status er niet is en wanneer er ook geen uitzicht op is om die te krijgen, dan is er soms maar een klein zetje nodig om mensen op het kriminele pad te brengen.

De toename van de onveiligheid, van vandalisme en kriminaliteit is niet los te zien van de verharding van de samenleving en het feit dat de (terugtrekkende) overheid zich steeds minder medeverantwoordelijk voelt voor het welbevinden en de veiligheid van haar burgers. De kapitulatie van de overheid moet worden omgezet in een frontale aanval op deze ontwikkeling. Om te beginnen door te zorgen voor meer toezicht; meer politie op straat, meer controleurs

op tram en metro, meer huismeesters. Het zal de burger weer moed geven en inspireren ook zelf bij te dragen **aan** het handhaven van fatsoenlijke samenlevingsvormen en onderling **respekt**.

Repressief optreden, hogere straffen en meer cellen nemen de oorzaken van **krimineel** gedrag niet weg. Anderzijds is het opleggen van straf onvermijdelijk en moeten er voldoende cellen beschikbaar zijn. Straffen zullen meer dan tot nu toe moeten worden omgebogen in de richting van het verrichten van maatschappelijk nuttig werk. Oplegging van gevangenisstraf draagt niet bij aan het op het goede pad brengen van de veroordeelde. Detentie is niet veel meer dan vergelding. Alle pogingen van de reklassering ten spijt: het bij elkaar opsluiten van criminelen kweekt recidivisten. Het aantal recidivisten in het Rotterdamse Huis van Bewaring bedraagt meer dan 60 procent. Niet zelden leren 'beginners' het vak pas goed in de gevangenis.

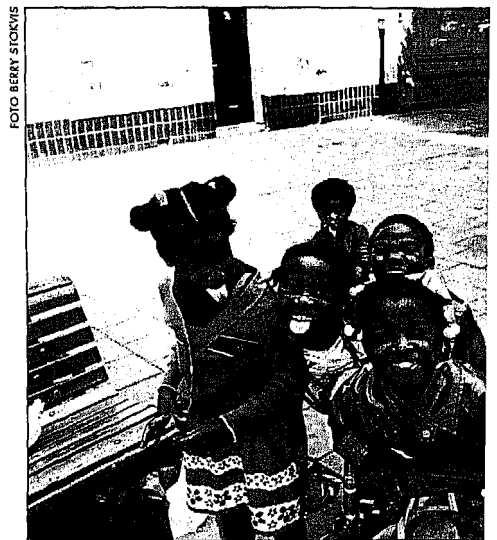
Een steeds groter deel van de kriminaliteit wordt gekontroleerd door **misdad**sindikaten. Politie en Justitie zijn onvoldoende toegerust om deze kriminaliteit te bestrijden. Dat moet verbeteren. In de wereld van de harde misdaad wordt gevangenisstraf gezien als een bedrijfsrisico. Deze concerns en **mafia**-ondernemers dienen zoveel mogelijk financieel geruïneerd te worden.

De **diskussie** in ons land over de plaats van de **migranten** in de samenleving wordt nog te vaak vertroebeld **doordat** men slechts spreekt over 'de **buitenlanders**', zonder rekening te houden met de **verschillen** tussen 'de **buitenlanders**'. Niet alleen wat betreft hun afkomst, **maar vooral** wat betreft **hun status**.

VOORMALIGE GASTARBEIDERS

De meeste van de voormalige gastarbeiders hebben besloten hier hun toekomst op te bouwen. Het is de mening van de SP dat we alles op alles moeten zetten deze mensen in **onze** samenleving te integreren. De betrokkenen moeten ervan worden doordrongen dat integratie de beste garantie is voor een menswaardig bestaan. Dar wil zeggen: Nederlands leren, kennis nemen van de hier gangbare zeden en gewoonten, regels en wetten, en accepteren dat een zekere aanpassing onvermijdelijk is. De overheid moet **alles** in het werk stellen de betrokkenen te helpen bij dat **vaak** moeilijke en moeizame integratieproces. Bijvoorbeeld door te zorgen voor voldoende plaatsen op professionele talenpractica. Zij doet dat niet door concentratiewijken en **zwarte** naast witte scholen te laten ontstaan. De overheid moet zorg dragen voor een beleid dat een zekere mate van spreidings van deze buitenlanders mogelijk maakt; voor wat betreft de huisvesting maar ook in het onderwijs. Dat is beter voor de betrokkenen buitenlanders **en** beter voor de Nederlanders.

Integratie komt tor stand in het normale dagelijkse verkeer: bij de bakker, op het sportveld, het schoolplein en op straat. Nederlanders zijn altijd gaarne bereid geweest mee te helpen aan de integratie. De problemen ontstaan op het mo-

MIGRANTEN

Integratie komt tot stand bij de bakker, op het in er op t

ment dat het te veel wordt: wanneer wijken een geheel andere opbouw krijgen en de mensen zich niet meer thuis voelen in hun eigen wijk. Ze trekken dan weg en de concentratie van buitenlanders neemt verder toe. Deze concentratie is funest voor het integratieproces en moet koste wat het kost voorkomen worden.

ILLEGALEN

De meeste illegalen zijn geronseld door koppelbazen die deze mensen uitleveren aan gewetenloze uitbuiters in de konfektie en de tuinbouw. Aan deze wantoestanden moet onmiddellijk een einde worden gemaakt. De bazen moeten hard worden aangepakt en hun bezittingen en vermogens moeten worden gekonfiskeerd. De illegalen zullen moeten worden teruggestuurd. Een alternatief bestaat er niet aangezien dat onmiddellijk zou leiden tot de komst van een nieuwe groep illegalen.

RIJKSGENOTEN EN VOORMALIGE RIJKSGENOTEH

Veel hier wonende Surinamers hebben een Nederlands paspoort en hebben hier dus hun thuis.

Juist de ervaringen met Suriname leren hoe fataal het voor de toekomst van een land is wanneer zijn beste mensen massaal wegtrekken. Het is om die reden dat de overkomst van jongeren uit de

Antillen naar Nederland ontmoedigd moet worden. Velen vallen hier in een diep gat, raken geïsoleerd en komen niet zelden uiteindelijk terecht in het criminele circuit. Meestal bij gebrek aan beter. Ze zijn op drift omdat ze hier noch ouders, noch familie hebben die naar hen omzien en hen kunnen corrigeren. Het leven in Nederland verschilt dusdanig van het leven op de Antillen dat ze snel uit balans raken. De overheid moet veel meer doen om de

omstandigheden op de Antillen te verbeteren zodat er weer een toekomst gloort voor deze jongeren.

VLUCHTELINGEN

Niemand kan een ander mens het recht ontzeggen om te gaan voor de beste kansen in zijn leven. Als iemand in een land leeft waar honger heerst zonder uitzicht op verbetering, is het niet verwonderlijk dat zo iemand emigratie als een oplossing ziet. Anderzijds moet vastgesteld worden dat het onbepert toelaten van economische vluchtelingen geen oplossing is. Want de achterblijvers zijn altijd veel talrijker dan degenen die zich een verre reis kunnen permitteren. En hoe je het wendt of keert: we hebben geen werk en geen woningen voor de honderdduizenden die zich hier zouden melden. De samenleving zou door zo'n toestroom totaal ontwricht raken met alle gevolgen van dien. Nederland is geen immigratieland in de zin dat we arbeidskrachten van buiten nodig hebben voor onze economie, zoals Canada en Australië destijds.

De oorzaak van de economische migratie is dat landen niet in staat zijn hun burgers bestaanszekerheid te garanderen. Een structurele oplossing van het migratieprobleem kan dus alleen gevonden worden als er gewerkt wordt aan vergroting van de kansen van deze landen. Dat vereist een economisch stelsel op basis van wederzijds voordeel in plaats van uitbuiting van de ene regio door de andere, zoals nu het geval is.

Slechts vijf procent van de totale vluchtelingenstroom beweegt zich interkontinentaal. De overgrote meerderheid blijft in de regio. De reden laat zich makkelijk raden: er zijn maar weinig mensen die zich de dure reis naar het Westen kunnen veroorloven. Het zijn dan ook vaak de relatief bevoorrechten die zich hier melden. Gestudeerden, mensen met geld, mensen die tot voor kort de machthebbers waren. Staatssecretaris Kosto heeft onlangs voorgesteld om de opvang in de regio

te verbeteren. Jammer genoeg wekte hij de indruk met zijn voorstellen op de eerste plaats te willen voorkomen dat er meer politieke vluchtelingen naar Nederland komen. Pleiten voor een betere opvang in de regio moet niet ingegeven worden door opvattingen als zou Nederland 'vol' zijn. Ook de suggestie dat de samenleving niet genoeg veerkracht zou hebben om deze mensen op te vangen, is onzin.

Opvang in de regio moet worden bevorderd omdat dat in het belang is van de vluchtelingen zelf: de vaak gekwalificeerde mensen die anders hier naar toe zouden komen en degenen die tot de achterblijvers zouden behoren.

Ook het Hoge Commissariaat voor de Vluchtelingen van de VN geeft de voorkeur aan opvang in de regio. De VN wijst op de grote emotionele problemen als gevolg van de onthechting van cultuur en familie als mensen in een totaal andere omgeving terecht komen. Ook weet de VN uit ervaring dat remigratie terugkeer wanneer de omstandigheden dat toelaten—aanzienlijk eenvoudiger is wanneer men uit de regio komt. Verder is het zo dat op het moment dat de mensen uit de regio verdwijnen, voor een deel ook de druk wegvalt op het land waaruit de mensen afkomstig zijn om de situatie te verbeteren.

Om een betere regio-opvang mogelijk te maken moet het Westen niet minder maar eerder meer geld uittrekken voor het vluchtelingenvraagstuk. De VN zou haar bestaansrecht moeten koppelen aan de mate waarin ze erin slaagt het vluchtelingenprobleem terug te dringen. De VN en de rijke lidstaten zouden de verantwoordelijkheid voor de vluchtelingen op zich moeten nemen en overal adequate voorzieningen inrichten. Ze zouden zich verantwoordelijk moeten weten voor de intake, de voedselvoorziening, onderdak, onderwijs en andere sociale voorzieningen. Het zou ook de VN moeten zijn die bepaalt of iemand al of niet in aanmerking komt voor een vluchtelingenstatus in een ander land. Via een quoteringregeling zou de wereldgemeenschapde vluchtelingen die niet in de regio kunnen blijven, kunnen opvangen.

Onder de huidige omstandigheden is het verstandig het vluchtelingenbeleid zoals dat nu in ons land geldt, intact te laten. De overheid dient voldoende geld ter beschikking te stellen om een adequate opvang mogelijk te maken. Terzelfdertijd moet Nederland de VN aansporen het voortouw te nemen in de organisatie van een verbeterde opvang in de regio.

DEFENSIE

Nederland heeft geen enkele behoefte aan een luchtmobiele brigade

Naar eigen zeggen is de NAVO destijdsopgericht om een dam op te werpen tegen het gevaar uit het oosten. Nu iedereen het erover eens is dat dat gevaar niet meer aanwezig is, zou een logische volgende stap zijn: de opheffing van de NAVO. Tot op heden is er **niets** bekend van initiatieven in die richting. Daarom moet Nederland uit de NAVO treden.

Behalve dat ons dat heel veel geld bespaart, heeft het als bijkomend voordeel dat Nederland voortaan haar eigen koers op het gebied van de buitenlandse politiek kan bepalen. De NAVO wordt immers gedomineerd door de VS. Voorwaarde is dan wel dat de vrijgekomen bevoegdheden niet meteen worden doorgesluisd naar de Europese Unie.

Internationale conflicten moeten bij voorkeur worden opgelost met vreedzame middelen en niet met oorlogsgeweld. Militaire interventie als vrededwingend middel (*peace enforcing*) is vrijwel altijd contra-productief. De interventie van eerst de VS en later de VN in Somalië heeft nog weer eens duidelijk gemaakt hoe slecht militair ingrijpen kan uitpakken wanneer er geen politiek doel is dat door alle partijen wordt on-

derschreven.

Nederland moet zich uitermate terughoudend opstellen in dit soort gevallen en niet ingaan op de verzoeken van de kant van de NAVO, de WEU, de VN of de Verenigde Staten.

Vrede handhaving (*peace keeping*) op verzoek van de bij een konflikt betrokken partijen kan wel worden overwogen. Bij de uiteindelijke beslissing zullen de veiligheid van de manschappen en de duur van de operatie van doorslaggevende betekenis moeten zijn.

Ten behoeve van de nationale veiligheid wordt een leger in stand gehouden op een zo laag mogelijk nivo.

Legeronderdelen die slechts in het leven zijn geroepen voor het verrichten van militaire taken in den vreemde kunnen worden afgeschaft. Aan Luchtmobiele Brigades heeft Nederland ter verdediging van haar eigen onafhankelijkheid geen enkele behoefte.

De omvang van het leger kan zeer **dras-**tisch worden beperkt. De vrijkomende gelden kunnen een uitstekende bestemming vinden in de kollektieve sektor.

FINANCIËN

Dit levert geld op

- 1 Defensie is nu goed voor ruim 13 miljard per jaar. Dit bedrag zou binnen enkele jaren gehalveerd kunnen worden.
- 2 De **geschatte** belastingfraude in ons land bedraagt 27 miljard gulden per jaar. Met een nieuw, gedegen belastingstelsel moet het mogelijk zijn binnen enkele jaren minimaal de helft van dit bedrag binnen te halen.
- 3 Megaprojekten als de **Betuwelijn** (kosten aanleg ruim 7,1 miljard waarvan in elk geval 5,25 miljard **direct** ten laste van de overheid komt) en een nieuw **tracé** voor de TGV (geraamde kosten 3;3 miljard) kunnen achterwege blijven. Alleen deze twee projekten zijn samen al goed voor een eenmalige besparing van ruim 8,5 miljard.
- 4 De winsten van **Shell** en **Esso** op de exploratie van het aardgas komen **voortaan** ten goede aan de staatskas. **Opbrengst: 2 miljard** per jaar.
- 5 Bedrijven betalen voortaan het normale tarief voor elektriciteitsgebruik. **Opbrengst: 1,2 miljard** per jaar.
- 6 De vennootschapsbelasting wordt verhoogd naar **50** procent en mogelijkheden tot ontduiking worden afgedekt. **Opbrengst: 6 miljard** per jaar.
- 7 Verhoging van het tarief in de hoogste **schijf** met 15 procent. **Opbrengst: 3 miljard** per jaar.
- 8 Verhoging van het **tarief** van de vermogensbelasting met 4 promille tot 12 promille. **Opbrengst: 650 miljoen**.
- 9 Aftrek hypotheekrente voor het bedrag boven de **250.000** gulden

Verenigde Staten van Europa lijken steeds meer op Verenigde Staten van Amerika

Voor honderden miljoenen mensen is een bestaan gebaseerd op **menselijke waardigheid** niet weggelegd. Zij hebben aan alles gebrek: aan goed eten en schoon **drinkwater**, aan beschutting en veiligheid. In een groot aantal landen worden mensen onderdrukt. In plaats van gelijkwaardigheid van mensen zien we uitbuiting **van** grote groepen mensen door **kleine** groepen rijke en machtige elites, die doorgaans hun uitvalsbasis hebben in de kapitalistische bastions van Noord-Amerika, Oost-Azië en West-Europa. **In plaats** van internationale solidariteit te betrachten, proberen **landen** en groepen van landen **zich** ten koste van elkaar te **verrijken**.

Eng **nationalisme**, racisme en fascisme bedreigen het leven **van** miljoenen mensen.

Slechts door **samenwerking** gebaseerd op de principes van menselijke waardigheid, gelijkwaardigheid en solidariteit kan de internationale gemeenschap op den duur voor iedereen een menswaardig bestaan garanderen.

Om duurzame vrede in de wereld tot stand te kunnen brengen moeten uitbuiting en onderdrukking wereldwijd worden bestreden. De ontwikkelingssamenwerking dient in dit kader geplaatst te worden. Nu wedijveren rijke landen met elkaar, om op zoveel mogelijk plekken in de Derde Wereld aanwezig te zijn met hun 'hulp'. Vaak hebben zij daarbij een dubbele agenda en gaat het uiteindelijk om de strategische belangen van het eigen bedrijfsleven. **Aan** die vorm van misbruik van moet een eind gemaakt worden.

Meer **dan** tot nu toe moeten er internationaal afspraken gemaakt worden over wie wat doet in de ontwikkelings-samenwerking. Wanneer de afstemming en de coördinatie wordt verbeterd, kan de effectiviteit met sprongen omhoog. Te vaak pakt ontwikkelings-samenwerking uit als hulp van de arme mensen in de rijke landen aan de rijke mensen in de arme landen. Bovendien is er veel verspilling. Aan beide uitwassen moet een eind worden gemaakt door de hulp te laten aansluiten bij de diekte behoefte van de mensen.

De Verenigde Naties functioneren uiterst ondemokratisch. De organisatie wordt na het einde van de Koude Oorlog gedomineerd door de Verenigde Staten van Amerika en de andere kernwapenmogendheden in de Veiligheidsraad. De verdragsorganisatie is een middel geworden om de belangen van de VS en haar bondgenoten te behartigen.

gen. Nederland dient met kracht stelling te nemen tegen dit misbruik en te pleiten voor vergaande democratisering van de VN. De Veiligheidsraad in de huidige vorm moet worden afgeschaft en vervangen door een democratisch gekozen vertegenwoordiging uit de Algemene Vergadering van de VN.

Het huidige streven naar één Europese politieke, monetaire, economische en militaire Unie dient slechts de belangen **van** het bedrijfsleven en met name de grote Europese **multinationals**. De belangen van de mensen binnen en buiten Nederland zijn niet gediend bij de devaluatie van ons land tot machteloze provincie van een ondemocratische Europese superstaat. Daarom moet Nederland 'nee' zeggen tegen de Europese Unie. Hoewel het Verdrag van Maastricht inmiddels van kracht is, zijn er nog steeds mogelijkheden verdere Europese integratie onder de huidige voorwaarden te blokkeren.

Voorzitter van de Europese Commissie Jacques Delors stelt dat binnen drie jaar tachtig procent van de nationale besluiten gebaseerd zal zijn op Europese regels. Er is sprake van een inlevering van soevereiniteit omdat de mogelijkheden van regering en parlement danig worden ingeperkt door de dekretten vanuit Brussel. En dat terwijl het Europese parlement zijn controle-taak door een gebrek aan macht hoegenaamd niet kan waar maken. Tot op heden is het Verenigd Europa door de politieke leiders slechts aangeropen om verslechteringen aan de mensen te verkopen. Maar zelfs al was **dat** gebrek verholpen, dan nog moet men zich afvragen of zo'n groot, **l** en **t** instituut als de Europese **ie** **s** geijkte middel is om inhoud te **geven** aan de **ij** lijke internationale samenwerking.

In de verschillende hoofdstukken **van dit programma zijn** vele zaken **opgenomen** die geld kosten, **maar** evenzo vele **die** geld opleveren.

wordt afgeschaft. Opbrengst: 0,8 miljard per jaar.

- 10 Een prijsmaatregel voor medicijnen levert 1,1 miljard per jaar op. Een medisch verantwoorde verandering in het voorschrijfgedrag van artsen kan 0,26 miljard per jaar opleveren.
- 11 Beperving van de inkomens van specialisten en apothekers levert 300 miljoen per 10 procent op. Opbrengst 30 procent verlaging: 900 miljoen.
- 12 Afschaffing van het restitutie-systeem in de partikuliere ziektekostenverzekeringen zou de administratiekosten terugbrengen tot het nivo van het ziekenfonds. Een besparing van 70 gulden per persoon op jaarbasis voor 4,8 miljoen personen. Totale besparing: 326 miljoen gulden per jaar.

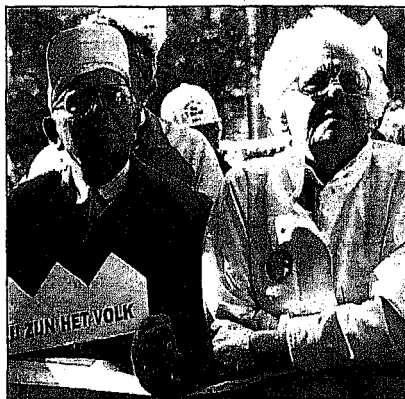
Demokratie moet een nieuwe, moderne inhoud krijgen

Naarmate de politiek de mogelijkheden van de overheid verkleint, haar eigen rol bagatelliseert en steeds meer zaken overlaat aan de ondemokratische krachten die 'de markt' beheersen, zullen steeds meer mensen zich van de politiek afwenden. Gevolg daarvan is dat de legitimiteit van de overheid steeds verder wordt uitgehold en de betekenis van het woord democratie wordt verkleind.

Tegelijkertijd leidt deze houding van de overheid, en in het bijzonder die van de heersende politieke partijen, tot frustratie en cynisme bij de ambtenaren die het beleid van de overheid moeten uitvoeren. De gevolgen laten zich raden. Niet alleen in de zin dat de kwaliteit van de dienstverlening aan de burger daardoor gevaar loopt; ook onnodige bureaucratie, fraude en omkoping liggen op de loer.

Het begrip democratie moet een nieuwe, moderne inhoud krijgen. De invloed van mensen op hun eigen woon-, werk- en leefsituatie moet fors worden vergroot. Behalve dat dit de kwaliteit van de besluiten ten goede zal komen, zal het tevens het middel bij uitstek blijken te zijn om de samenleving weer enige samenhang te geven. Politieke desinteresse zal plaats maken voor betrokkenheid. Bereidwillige inzet zal het winnen van apathie en zelfzucht.

Politici praten vaak op een hooghartige manier over hun wil 'de politiek dichterbij de mensen te brengen'. Het is beter meer politieke beslissingen aan de mensen zelf over te laten. Maar omdat politiek alles met macht te maken heeft, kan zo'n nieuwe inhoud van de democratie niet zonder gevolgen blijven voor de machtsstructuren in ons land. Bijvoorbeeld: de gewenste vergaande invloed van de mensen op de gang van zaken in hun bedrijf is pas mogelijk als de macht van de eigenaren/geldschieters is teruggedrongen.

Met betrekking tot de woon- en leefomgeving ligt het iets eenvoudiger. Op die terreinen zou de overheid alvast kunnen beginnen door zo veel mogelijk bevoegdheden te delegeren aan de be-

trokkenen en hun organisaties. Te denken valt aan gekozen wijkraden die vergaande bevoegdheden krijgen met betrekking tot de ruimtelijke ordening en de sociale structuur van de wijk.

Desniettemin kan, als bestuurlijke arrangementen door gekozen regio-besturen die de bevoegdheden van de provincie en een deel van bevoegdheden van de aangesloten gemeenten overnemen.

De burger dient het recht te krijgen om door middel van het indienen van een volkspetitie een referendum af te dwingen.

Daarnaast moet de mogelijkheid gecreëerd worden voor het houden van een referendum dat uitgeschreven wordt door de meerderheid van de Tweede Kamer, Provinciale Staten of de gemeenteraad. Het gebruik van dit middel moet beperkt blijven tot fundamentele kwesties en niet worden gezien als een redmiddel voor politici die hun verantwoordelijkheid willen ontlopen.

Er is geen enkel rationeel argument om overheidsbestuurders te benoemen in plaats van te laten kiezen door de burger. Allen moeten democratisch worden gekozen: van burgemeester tot staats-hoofd.

SAMENVATTING

De SP brengt de oppositie terug in de Kamer

De politieke partijen die nu in de Tweede Kamer vertegenwoordigd zijn, zijn het op hoofdlijnen met elkaar eens. De algemene overeenstemming betreft de miskenning van 'de maakbaarheid van de samenleving' en de wens te komen tot een terugtrekkende overheid. Deregulering, privatisering en algemene liberalisering zijn **daarbij** de trefwoorden.

De SP neemt met dit programma stelling tegen deze algemeen heersende mening. Zij vreest dat Nederland op deze wijze snel deel zal uitmaken van een Verenigde Staten van Europa die in **alles** lijkt op de Verenigde Staten van Amerika. De eerste tekenen van een vergaande tweedeling van de samenleving zijn reeds zichtbaar: de inkomensverschillen nemen toe en de

kollektieve voorzieningen die met name voor de arme kant van de samenleving van belang zijn, staan bloot aan rigoureuze bezuinigingen. Terwijl in de VS de tegenbeweging op de gegroeide invloed van het neoliberalisme steeds meer terrein wint, staan wij aan de vooravond van een absolute doorbraak van deze ideologie op Europese bodem.

De Socialistische Partij wil de oppositie terugbrengen in de Tweede Kamer. De SP is een partij die geworteld is onder de mensen en weet wat er leeft. Vanuit die achtergrond en uitgaande van principes als menselijke waardigheid voor iedereen, gelijkaardigheid van iedereen en solidariteit **tussen** iedereen, denkt **zij** iets te kunnen doen aan de bloedarmoede waaraan de Haagse politiek momenteel leidt.

940 10700